

Wikipedia & spol.

Klasické mnohasvazkové encyklopedie sice pěkně vypadají na poličkách knihoven, poněkud horší je to však s jejich aktuálností a rovněž s rychlostí vyhledávání v nich.

Stejně jako slovníky elektronické nahrazují slovníky knižní, i vázané encyklopedie vyklízejí pole svým elektronickým nástupcům. Vedle čistě komerčních produktů, jako je Britannica, snad nejnámější encyklopedie vůbec, nebo vedle českého projektu COTO.JE mají uživatelé internetu k dispozici i encyklopedii, řekněme s tak trochu anarchistickým základem: jde o encyklopedii Wikipedia a najdete ji na jednoduché adrese www.wikipedia.org.

Ben Kovicz a Larry Sanger, autoři Wikipedie, vytvořili celý projekt na základě GNU Free Documentation License. Podle této licence, jejíž přesné znění si můžete přečíst na adrese www.gnu.org/copyleft/fdl.html, mohou uživatelé texty v encyklopedii obsažené volně citovat, kopírovat, dále publikovat, komerčně využívat, a co je právě pro Wikipedii nejtípcičtější, i libovolně upravovat. Sám název Wikipedia pochází z havajského slova "wiki", které lze přeložit jako "rychlý".

CHCETE ENCYKLOPEDIÍ? TAK SI JI NAPIŠTE...

Stránky Wikipedie byly spuštěny 15. ledna 2001, k anglické verzi postupně přibývaly další a dnes již existuje alespoň část hesel v mnoha desítkách světových (pro nás Středoevropany mnohdy i značně exotických) jazycích, češtinu samozřejmě nevyjímaje. Česká verze Wikipedie má v současné době téměř 2200 hesel; dostanete se k nim, pokud přejdete na adresu cs.wikipedia.org. Wikipedia obsahuje celkem bezmála 300 000 textů a stále roste, obsah se mění doslova každou minutu (na stránkách Wikipedie najdete vždy aktuální přehled naposledy změněných textů), každým dnem jsou prováděny stovky změn a přidávána jsou nová a nová hesla. Pro srovnání uveďme, že Encyclopaedia Britannica obsahuje okolo 120 000 hesel.

Pokud snad přemýšlíte o tom, jak velký tým administrátorů zanesl do encyklopedie ty statisíce hesel a provádí ty stovky změn denně, pak vězte, že Wikipedia je tvořena uživateli samými. Jedinečný systém vytváření encyklopedie spočívá v tom, že až na několik desítek vybraných textů mohou uživatelé obsah encyklopedie libovolně měnit. Veškeré změny textů se postupně zaznamenávají a tím je obsah encyklopedie zároveň chráněn proti nežádoucím zásahům. To, že za správnost obsahu textů ve Wikipedii v podstatě nikdo neručí, je z předchozího textu asi naprosto jasné.

Celý koncept encyklopedie je založen na ochotě uživatelů z různých koutů světa doplňovat hesla do své nebo jakékoliv jiné jazykové verze Wikipedie. Dokonce i hardwarové vybavení, na kterém celá aplikace běží, bylo pořízeno z veřejné sbírky. Právě servery, na kterých Wikipedia běží, a vyhledávání jsou jednou z hlavních slabín celé encyklopedie, která trpí občasnými výpadky spojení s databází.

PŘEHLEDNÝ DESIGN, RYCHLÉ NAČÍTÁNÍ

Stránky encyklopedie Wikipedia mají poměrně jednoduchý a velmi přehledný design a svižně se načítají i při pomalejším internetovém připojení. Encyklopedie má standardní členění na různé oblasti vědy, techniky, kultury nebo historie, nechybí samozřejmě ani fulltextové vyhledávání.

Hned na titulní straně webu máte k dispozici přehled novinek, výročí k aktuálnímu dni, ukázkou náhodně vybraného textu a také několik drobných zajímavostí. Nechybí samozřejmě ani tematický katalog a odkazy na všechny další jazykové verze Wikipedie. Titulní strana české verze encyklopedie je však poněkud chudší.

Na titulní straně najdete i klasické pole pro přihlášení registrovaných uživatelů; ti mají k dispozici další nabídku speciálních funkcí. K registraci uživatelů je třeba zadat pouze uživatelské jméno, heslo a e-mail, celá operace trvá jen okamžik. Přihlášeným uživatelům se v horní části okna zpřístupní volby pro přihlášení do diskuse, nastavení pro prohlížení a editaci textů, možnost sledovat změny ve vybraných textech a také přehled příspěvků přihlášeného uživatele.

Články ve Wikipedii jsou samozřejmě provázány odkazy, u každého textu tak máte vždy k dispozici všechna související a vysvětlující témata. Ke každému tématu je připojen seznam odkazů, historie, jak se text vyvíjel a byl uživateli editován, v diskusi můžete zveřejnit své komentáře. Pokud je text dostupný ve více jazykových verzích, můžete mezi nimi samozřejmě přepínat. Na stránku sloužící pro editaci textu je možné přejít buďto pomocí odkazu edit, který je připojen na konci každého textu, nebo pomocí tlačítka v hlavičce článku.

ÚPRAVY HESEL

Na hlavní stránce české části Wikipedie najdete kromě odkazů na jednotlivé kategorie i odkaz na stránku s návodem na editaci a vytváření textů.

Postup, jak se stát spoluvůrcem jedinečného projektu "opensource" encyklopedie, je velmi snadný, můžete přitom vytvářet zcela nové články nebo upravovat existující. Na dobrovolném základě probíhá i čištění encyklopedie od nesmyslných a poškozených článků. Editorům, upravujícím obsah textů, usnadňuje práci právě postupné ukládání změn v článcích.

Při vytváření nových textů máte k dispozici buď stávající volné náměty, které poznáte podle červené barvy odkazů, nebo si sami můžete ve zvolené kategorii vytvořit téma vlastní.

V českém návodu na psaní a editaci hesel najdete i doporučení, které praví, že texty by měly být psány jako encyklopedická hesla, tedy stručně, věcně, bez osobních názorů a komentářů. Anarchistická povaha Wikipedie vám však pro tvorbu textů neklade žádné závazné podmínky.

Pro pohodlnou editaci textů je nicméně třeba respektovat několik syntaktických pravidel, která vám umožní zvýrazňovat nebo odsazovat texty, sestavovat číslované seznamy, vkládat obrázky a provázat články odkazy. Je možné vkládat i odkazy na externí WWW stránky, které s tématem souvisí nebo z nichž jste pro svůj text čerpali informace. Redakční systém pro editaci textů je snadný, během několika okamžiků jej zvládne i úplný začátečník.

Při vytváření vlastních textů byste se měli vyhnout přejímání celých textů z jiných zdrojů, opomínat byste neměli ani uvedení odkazů na citované zdroje.

SOUROZENCI WIKIPEDIE

Do stáje neziskové organizace Wikimedia patří i další velmi zajímavé projekty, jako je Wiktionary (en.wiktionary.org), tedy 74jazyčný slovník a tezaurus, Wikibooks (wikibooks.org), tzn. databáze různých manuálů, vědeckých textů apod., Wikiquote (quote.wikipedia.org), tj. sbírka citátů, a Wikisource (source.wikipedia.org), web plný různých textů a dokumentů, které můžete libovolně využívat. Do všech projektů společnosti Wikimedia jsou zapojeni uživatelé internetu, kteří vytváří dále libovolně šiřitelný obsah bez copyrightu.

DŮVĚŘUJ, ALE PROVĚŘUJ...

Wikipedia se během času stala poměrně populárním zdrojem informací; sice mu nemůžete nijak zvlášť věřit, avšak pro rámcovou představu o určitém tématu vám poslouží velmi dobře. Informace nalezené ve Wikipedii se vám mohou rovněž hodit jako pomůcka pro přesnější definování dotazu v některém z internetových vyhledávačů. Kromě české části Wikipedie, která obsahuje zatím jen poměrně málo článků, stojí za povšimnutí i stránky se strojovým překladem textů z anglické verze Wikipedie, které najdete na adrese wikipedia.infostar.cz. Nutno ovšem podotknout, že strojové překlady jsou spíše než užitečnou pomůckou kuriozitou pro zasmání.

CO JE CO

Česká encyklopedie s přístupem zdarma Co Je Co (www.cojeco.cz) je ambiciózním projektem s příjemným designem a rychlým vyhledáváním. Bohužel není uživatelům českého internetu příliš známá.

Encyklopedie Co Je Co obsahuje zhruba 100 000 hesel, řadu obrázků, zvuků a videosekvencí. Přístup do encyklopedie je možný i prostřednictvím WAP prohlížeče mobilního telefonu.

Stejně jako do Wikipedie i do encyklopedie Co Je Co mohou přispívat sami uživatelé, není to však stejně snadné a rychlé; kvalitu příspěvků totiž nejdříve kontrolují odborní garanti.

Kvalita textů je všeobecně na vysoké úrovni, nejsou však tolik provázány odkazy jako ve Wikipedii.

Jak vidíte, osud internetových encyklopedií přístupných zdarma je přímo závislý na ochotě uživatelů věnovat svůj čas a úsilí na tvorbu textů k novým i stávajícím heslům. Máte-li čas a chuť podělit se o své vědomosti, můžete k rozvoji Wikipedie nebo encyklopedie Co Je Co přispět třeba i vy.

Radek Kubeš

PLACENÉ ENCYKLOPEDIIE

Z KOMERČNÍCH KONKURENTŮ WIKIPEDIE SI PŘEDSTAVÍME INTERNETOVOU VERZI SLAVNÉ ENCYKLOPEDIIE BRITANNICA A ČESKÝ PROJEKT COTOJE.

ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA

Slovutná a často citovaná Encyclopaedia Britannica (www.britannica.com) je v jistém smyslu komerčním opakem volně vytvářené, přístupné a využitelné Wikipedie. Má totiž dlouhou historii,

informacím v ní můžete bezmezně věřit, nemůžete je libovolně kopírovat a samozřejmě se za ně platí - buďto 10 dolarů měsíčně, nebo 60 dolarů ročně.

Internetová verze encyklopedie nicméně zdarma nabízí poměrně slušný objem informací. V encyklopedii můžete volně vyhledávat, přičemž je vám zpřístupněno prvních pět článků, ve kterých se hledané slovo nebo slovní spojení vyskytuje. Zároveň máte v souvisejícím sloupcovém grafu názorný přehled, o kolik článků přicházíte tím, že nemáte zaplacen přístup do členské části encyklopedie.

Webové stránky encyklopedie jsou velmi vkusné a přehledné, vyhledávání a načítání stránek neotraví ani majitele pomalejšího internetového připojení. Na rozdíl od Wikipedie můžete zapomenout na češtinu, budete si muset vystačit s angličtinou, francouzštinou, korejštinou, japonštinou nebo tradiční čínštinou.

Pokud tedy hledáte mohutný a seriózní zdroj informací a nezastaví vás ani nemalé poplatky za jeho využívání, je Encyclopaedia Britannica určitě správnou volbou.

COTO.JE

Český projekt COTO.JE najdete na adrese www.cotoje.cz; umožní vám najednou vyhledávat v desetisvazkové encyklopedii Universum, v 28dílném, bohužel již značně zastaralém a neaktuálním Ottově slovníku naučném a v Malé české encyklopedii (zase tak malá se svými šesti svazky a 110 000 hesly není). Celkem tedy mají zaregistrovaní uživatelé k dispozici bezmála 500 000 hesel.

COTO.JE nabízí několik způsobů platby za prohlížení obsahu, buď na základě určitého počtu předplacených hesel, nebo paušálně na určité období. Nejnižší poplatek je 200 Kč (25 hesel), za 18 000 Kč získáte neomezený přístup na celý rok. Trochu kuriózní je, že neomezený přístup platí pouze pro jedinou IP adresu, uživatelé bez stálé IP adresy tedy na tento způsob placení a využití encyklopedie pravděpodobně mohou zapomenout.

Přístup k vyhledávání a zobrazení alespoň části hesel však mají i nezaregistrovaní uživatelé. COTO.JE je vcelku zajímavý projekt, avšak trochu jej kazí méně aktuální zdroje informací.